

Отже, ми вважаємо, що для реалізації права на охорону здоров'я засуджених осіб, потрібно щоб визначені механізми забезпечення даних прав мали не лише юридично-формальний характер, а й гарантувалися на фактичному рівні.

Література

- [1] Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: міжнародний документ від 16.12.1966 року // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- [2] Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 року № 2801-XII. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
- [3] Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями: міжнародний документ ООН від 30.08.1955 року // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text
- [4] Річко О. О. Право на життя: Офіційний веб-сайт Української Гельсінської спілки з прав людини. // URL: <https://helsinki.org.ua/pravo-nazhyttaa-o-richko/>.
- [5] Почанська О. Проблеми забезпечення права на охорону здоров'я громадян, позбавлених волі в Україні: Репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ. // URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9782/Problemy%20zabezpechennia%20prava%20okhoronu%20zdorovia%20hromadian_Pochanska_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Problems of medical provision of persons deprived of freedom

Sikorskyi O.¹, Kravchenko A.²

¹⁻²*Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

The legal regulation of medical care for convicts in Ukraine has been studied. The main international legal standards and national legislation on the health care of convicts in penitentiary institutions are considered. The main problems in ensuring the guarantee of the right to health care and medical care for convicts are analyzed.

Keywords: health care, convicts, Minimum standards for the treatment of prisoners.

УДК 340.1

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ «СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ»

Тригуб О.В.¹

¹*старший викладач кафедри Теорії та історії держави і права
Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова,
Миколаїв, Україна
trigub.oksana@gmail.com*

Анотація: У статті розглядаються проблемні питання визначення категорії «спеціальний суб'єкт». Автор аналізує положення національного законодавства, які регламентують правове регулювання спеціальних суб'єктів права. Окреслено напрямки подальшого дослідження зазначеної категорії у зв'язку з її високим прикладним значенням.

Ключові слова: суб'єкт права, спеціальний суб'єкт права, спеціальна правоздатність, правовий статус особи, спеціальний статус особи.

Складні процеси становлення і розвитку правової держави, інститутів громадянського суспільства, реформування правової системи не могли не призвести до зміни правового статусу деяких суб'єктів права, появи нових суб'єктів, що в свою чергу, вимагає переосмислення самого поняття «суб'єкт права», виділення характерних рис такої категорії як «спеціальні суб'єкти».

Зазначена проблематика активно розроблялась вченими і дослідниками в межах теорії суб'єкта права (С.С. Алексєєв, С.Н. Братусь, В.Я. Бойцов, В.І. Леушин, К.Д. Лубенченко, Я.І. Маганізер, Н.С. Малєин, А.В. Міцкевич, В.А. Патюлін, В.Д. Сорокін, Е.Н. Трубецької, О.Р. Халфіна, В.М. Хропанюк, Л.С. Явич), а також теорії правового статусу (В.В. Бородін, Н.В. Вітрук, Л.Д. Воеводін, А.В. Зінов'єв, О.А. Лукашева, Г.В. Мальцев, Н.І. Матузов).

У той же час у працях учених розглядаються окремі елементи і сторони проблеми юридичного статусу спеціального суб'єкта права, але комплексного дослідження зазначеної проблеми до останнього часу в юридичній літературі не проводилось.

На сьогодні в теорії та в законодавстві існують недосконалі правові конструкції, які відображають по суті спеціального суб'єкта права через поняття «спеціальний правовий статус суб'єкта», «суб'єкт зі спеціальним статусом», «спеціально уповноважений суб'єкт».

Так, деякі дослідники зосереджують увагу на обґрунтуванні феномена центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та встановлюють їх особливість у тому, що по-перше, всі питання їхнього правового статусу та взаємовідносин з іншими органами мають вирішуватися шляхом прийняття законів, по-друге, вони мають особливі завдання та повноваження, по-третє, щодо них можуть встановлюватися спеціальні умови утворення, реорганізації та ліквідації, підконтрольності та підзвітності [1, с. 198].

Таку позицію підтримує В. Авер'янов, який зазначає, що центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом мають свою особливість, а саме питання їх правового статусу та взаємин їх з іншими виконавчими органами влади, зокрема питання утворення, реорганізації та ліквідації; призначення на посаду та звільнення з посади; функціональне призначення, права та обов'язки; взаємовідносини з іншими державними органами; відповідальність, підконтрольність та підзвітність; порядок скасування та припинення їх актів [2, с. 47].

Однак, доктриною та законодавством України не визначено чіткого критерію (критеріїв) віднесення органу державної влади до центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. По суті до цієї категорії державних органів у різні періоди включалися органи державної влади, які через особливості їх правової природи не можна було віднести до жодної з гілок влади (наприклад, Служба безпеки України, регуляторні комісії), конституційні органи державної влади, не віднесені Основним законом до органів виконавчої влади (Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України), а також класичні органи виконавчої влади, які в силу певних суб'єктивних причин прагнули вивести з-під прямого підпорядкування Уряду.

Наприклад, відповідно до Закону України «Про державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р. № 794-VIII у статті 1 Закону, який містить вичерпне визначення цього органу, про спеціальний статус органу не йдеться. У ст. 1 Закону ДБР визначено лише як «центральный орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність ...», а у п. 2 ч. 1 ст. 4 Закону № 794-VIII незалежність Державного бюро розслідувань від незаконного втручання у його діяльність гарантується, серед іншого, спеціальним статусом Державного бюро розслідувань. У контексті статті 17 Конституції України та ст. 1 Закону України № 794-VIII слід розуміти, що ДБР все ж таки є державним правоохоронним органом без спеціального статусу.

Подібним та неоднозначним виявляється статус спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Згідно ст.1 Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014р. до системи таких органів віднесено органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, але спеціальний статус у законодавчому визначені, що дається цим органам, надано лише Національному агентству з питань запобігання корупції (ст.4 Закону № 1700-VII).

При виокремленні та дослідженні правової категорії «спеціальний суб'єкт», встановленні критерії для їх відмежування в окрему групу та проведення класифікації необхідно враховувати не лише юридичні особи публічного права, але й приватноправові утворення та фізичних осіб, які володіють виключними, спеціальними або ексклюзивними правами.

Законодавством встановлена спеціальність правового статусу фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. Зокрема п. 8 частини другої статті 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX від 06.12.2019р., до спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу віднесено, зокрема адвокатів, а також суб'єктів господарювання, що надають юридичні послуги.

Загальні положення щодо повноважень нотаріуса як спеціального суб'єкта реєстрації речових прав на нерухоме майно встановлюються Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» № 1952-IV від 01.07.2004р. (далі — Закон № 1952-IV).

Так, ч. 1 ст. 9 Закону № 1952-IV встановлює, що державний реєстратор прав на нерухоме майно є державним службовцем, крім випадку, коли державним реєстратором є нотаріус як спеціальний суб'єкт. Державна реєстрація прав у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва проводиться нотаріусом, яким вчинено таку дію (ч. 5 ст. 3 Закону № 1952-IV).

Подальший аналіз чинного законодавства призводить до висновків, що до категорії спеціальних можна віднести суб'єктів, які володіють спеціальними або ексклюзивними правами, провадять господарську діяльність/проживають на територіях зі спеціальним режимом, а також публічно правові утворення, які вступають у приватні відносини.

Комплексного дослідження зазначеної проблеми визначення категорії «спеціальний суб'єкт», встановлення критеріїв класифікації спеціальних суб'єктів можливо на підставі загальнотеоретичних положень теорії суб'єкта права, суб'єкта правовідносин та категорії «правовий статус».

Складність поставленого питання полягає в тому, що на сьогодні в теорії права поняття «суб'єкт права» не є однозначним у його співвідношенні з поняттям «суб'єкт правовідносин».

За твердженням Н.І.Мотузова поняття «суб'єкт права» й «суб'єкт правовідносин» загалом є рівнозначними [3, с.338]. В той же час Р.О. Халфіна робить висновок про те, що поняття «суб'єкт правовідносин» є вузьчим, ніж поняття «суб'єкт права», оскільки носій прав та обов'язків може також не бути учасником конкретних, реальних правовідносин [4, с.114-115].

Крім того, властивостями, що персоніфікують суб'єкт права в якості спеціального є наявність спеціальної правосуб'єктності і володіння спеціальним правовим статусом.

Поняття «правовий статус» має широке значення та багатоелементним абстрактним терміном, який означає сукупність елементів, параметрів, значень об'єкта або суб'єкта. У «Юридичній енциклопедії» поняття «правовий статус» визначається як сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб [5]. Отже, правовий статус асоціюється зі стабільним правовим станом суб'єкта, а правове положення змінюється залежно від правовідносин, у які він вступає. Варто акцентувати увагу на тому, що суб'єктивні права та юридичні обов'язки, які є обов'язковим елементом структури правового статусу особи, можуть бути загальними для всіх без винятку осіб і спеціальними – для деяких суб'єктів правовідносин.

Таким чином, категорія «спеціальний суб'єкт» потребує подальшого вивчення та вдосконалення правового регулювання з огляду на доктринальні положення загальної теорії права.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Державне управління : [навч. посіб.] / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко] ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.
- [2] Авер'янов В. Б. Центральні органи виконавчої влади в Україні: концептуальний підхід до класифікації в контексті адміністративної реформи в Україні / В. Б. Авер'янов // Вісник Акад. правових наук України. – Х. : Право. – 1999. – № 1(16). – С. 45–49.
- [3] Мотузов Н. И. Теория государства и права. – Н.И.Мотузов. – м. 2001. – 776с.

[4] Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М. – 1974.– 250с.

[5] Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія : в 6 т. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. URL: <http://leksika.com.ua/19980614/legal/> (дата звернення: 01.12.2020).

Some problems of defining the legal category "Special entity"

Trigub O.V.¹

¹senior lecturer at the Department of Theory and History of State and Law,
National University of Shipbuilding. adm. Makarova, Mykolaiv, Ukraine

The article deals with the problematic issues of defining the category of "special subject". The author analyzes the provisions of national law governing the legal regulation of special subjects of law. The directions of further research of the specified category in connection with its high applied value are outlined

Keywords: subject of law, special subject of law, special legal capacity, legal status of a person, special status of a person.

УДК 347.64

ПАТРОНАТ НАД ДІТЬМИ ЯК ФОРМА СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Філіппських М.О.¹, Дубинський І.Ю.²

¹старший викладач кафедри морського та господарського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна

²кандидат юридичних наук, викладач кафедри морського та господарського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна

Анотація: В даній статті розглянути актуальні питання патронату над дітьми, які були позбавленні постійного або тимчасового сімейного оточення. Розглянута мета патронату над дитиною.

Ключові слова: Діти, опіка та піклування, соціальне сирітство, сімейний патронат.

У всі часи існування суспільства питання, що пов'язані з дітьми займали особливе місце в суспільстві та для кожної людини окремо. Це пояснюється тим, що у житті людини дитинство відіграє важливу роль у подальшому формуванні особистості, що згодом матиме вплив на суспільство та його безпеку в цілому. За загальними принципами усі діти мають право на щасливе дитинство, соціальний захист та батьківську любов, бо вони вже від народження є повноцінними і рівноправними учасниками суспільства. Але в суспільстві та житті людини бувають випадки, коли дитина з певних обставин втрачає батьківську опіку та не має законного опікуна, у такому випадку Організація Об'єднаних Націй прийняла конвенцію, де зазначено, що дитина, яка позбавлена постійного або тимчасового сімейного оточення, має право на допомогу та захист держави. У продовж останніх років в Україні соціальне сирітство прискорено зростає. Це знаходить пояснення в таких причинах як: - на території України відбувається військовий конфлікт та антитерористичні операції; - складна економічна ситуація в населення; - геополітичні зміни; - низька якість охорони здоров'я. У зв'язку з скрутним становищем населення кількість українських сімей, які мають можливість усиновити дитину або встановити опіку над дітьми скорочується, і це стає причиною того, що кількість дітей, які потрапляють в установи соціального захисту зростає. Якщо розглядати подальшу долю дітей, які залишилися без піклування та опіки батьків, то при виборі органами опіки і піклування форм виховання, то перевага надається сімейним формам виховання в тому числі договору патронату. Інститут патронату в Україні є досить новий. Перше законодавче закріплення з'явилося в Сімейному